

Reszegi Zsolt:

Katonamúltra vonatkozó iratok kutatása katonai, illetve nemzeti levéltárakban

Az első világháború centenáriuma, valamint a családfakutató professzionális cégek és különböző egyesületek tevékenységeinek hatására többen kezdtek érdeklődni őseik katonamúltjával kapcsolatban.

A hadtörténelem iránt érdeklődő, vagy családfakutatóval foglalkozó kutatóval előfordulhat, hogy kutatása során az első világháborús, vagy az azt megelőző időszak katonai jellegű iratait hiába keresi a HM HIM¹ Hadtörténelmi Levéltár és Irattárban.

Keresését azonban Bécsben tudja folytatni. Itt megtalálhatók azon kormányzati-, valamint katonai szervek iratai, amelyek, mint közös szellemi tulajdon, nem voltak feloszthatók a bádeni egyezmény értelmében, ezért ezek a volt császárvárosban maradtak.²

Vegyük sorra azokat a levéltárakat, amelyek szóba jöhetnek, és adatokkal, információkkal szolgálhatnak az érdeklődő számára.

A Magyarországgal szomszédos országok katonai levéltárain kívül Lengyelország, valamint Nyugat-Európa két levéltára is ismertetésre kerül.

HADTÖRTÉNELMI LEVÉLTÁR, MAGYARORSZÁG

(HM HIM Hadtörténelmi Levéltár)³

A HM HIM Hadtörténelmi Levéltár a Központi Irattárral, valamint a Hadtörténelmi Térképtárral együtt alkotja a Hadtörténelmi Intézet és Múzeum egyik igazgatóságát.

A levéltár weblapja is az Intézet weblapján keresztül érhető el; a főoldalt megnyitva, felül a „Hadtörténelmi Intézet és Múzeum” menüpontra kattintva megjelenik az Intézet főbejáratát ábrázoló kép, valamint a jobb oldalon található menüsor, ahol a „Hadtörténelmi Levéltár” menüpontra kell kattintani. A rövid ismertető alján található a levéltár oldalához vezető link. A linket megnyitva, a levéltár főbb információi jelennek meg.

Levelezési cím: HM HIM Hadtörténelmi Levéltár, Kapisztrán tér 2-4. Budapest 1014

Telefonszám: kutatóterem +36-1-325-1686, levéltár +36-1-325-1676

E-mail:

Kutatóterem: kutato@mail.militaria.hu

Levéltár hadtortenelmi.leveltar@mail.militaria.hu

Nyitva tartás: kutatóterem kedd 09.00–15.00, szerda, csütörtök 09.00–16.00, péntek 09.00–13.00

A bal oldalon található „Navigáció” pont alatt lévő menüpontokból ismerhető meg a levéltár története,⁴ továbbá két fontos pont; a fond- és állagjegyzék⁵ (a HM HIM Hadtörténelmi Levéltárban őrzött dokumentumok jegyzékei), és a „Katonaság kutatásához szükséges adatok”.⁶ Utóbbira kattintva egy online felület jelenik meg, ahol a megadott kérdésekre válaszolva, a katonaság felmerülő(k) után érdeklődő e-mailt tud küldeni a levéltári titkárságra.

---

¹ HM HIM = Honvédelmi Minisztérium Hadtörténelmi Intézet és Múzeum.

² Az egyezményről bővebben lásd: RESS IMRE: A Monarchia levéltári öröksége. A badeni egyezmény létrejötté (1918-1926) Magyar Országos Levéltár, Budapest, 2008.

³ <http://militaria.hu/adatb/leveltariuj/>.

⁴ http://militaria.hu/adatb/leveltariuj/content/leveltar_tortenete.

⁵

http://militaria.hu/adatb/leveltariuj/content/hm_him_hadtortenelmi_leveltarban_orzott_dokumentumok_jegyzeki.

⁶ http://militaria.hu/adatb/leveltariuj/content/katonaosok_kutatasahoz_szukseges_adatok.

A honlap tetején található hat menüpont, melyek közül kettő lehet fontos; a „Kutatási lehetőségek a levéltárban”,⁷ valamint a „Kapcsolat”.

Előbbire kattintva három alpont jelenik meg: a kutatótermi szabályzat⁸, javaslatok az egyes korszakokra vonatkozóan⁹, és a letölthető űrlapok.¹⁰ A Word-dokumentumként letölthető formanyomtatványok segítségével a második világháborúban eltűnt, elhunyt, vagy hazatért hozzátartozó kereséséhez lehet adatot megküldeni, illetve a nyugdíjhoz szükséges szolgálati idő megállapítását kérni.

A „Kutatási lehetőségek levéltárunkban és irattárunkban” legördülő menüpontnál nyitható meg a „Levéltári segédleteink on-line elérhetősége”, ahol pontokba szedve érhető el az egyes fondfőcsoportok segédletei, többnyire Word-dokumentum, illetve Excel-formátumban.¹¹ Az egyes referensek munkájának köszönhetően az elkészült újabb segédletek ide kerülnek feltöltésre.

A „Kapcsolat” menüpontra azért érdemes külön kitérni, mert bár a kezdőlapon fellelhetők a levéltár elérhetőségei, utóbbinál a legördülő menüsorban található a tudományos munkatársak¹² e-mail címei és telefonszámai, a HM HIM Központi Irattár elérhetősége,¹³ és újabb űrlapok¹⁴ a kutatószolgálathoz és közhivatali tevékenységhez.

HADTÖRTÉNELMI LEVÉLTÁR – SZLOVÁKIA

(Vojenský Historický Archiv)¹⁵

A Szlovák Hadtörténelmi Levéltárat 2005-ben Nagyszombatból (Trnava) Pozsonyba helyezték át. A szlovák és angol nyelven is elérhető weblapon megismerhetjük a levéltár rövid történetét és feladatkörét. A honlap alján a Google térképen bejelölve láthatjuk az intézményt, és rákattintva nagyobb méretben is meg lehet tekinteni, illetve tervezni az oda vezető utat. A levéltár a Milan Rastislav Štefánik repülőtérhez (szlovákul Letisko Milana Rastislava Štefánika Bratislava) viszonylag közel esik, a pozsonyi vasútállomástól valamivel többet kell utazni, hogy elérjük a levéltárat.

A központból – vagy a vasútállomásról – a 204-es és 205-ös trolibuszsal, vagy a 63-as busszal érhetjük el a levéltárat. Az útvonal részletesen le van írva a jobb oldalon található „Hogyan juthat el hozzánk” (Ako sa k nám dostanete) menüpontra kattintva.¹⁶

Levelezési cím: Krajná 27, 821 04 Bratislava

Telefonszám: 00421-2-482-077-20

E-mail: vha@vhu.sk

Nyitvatartási idő: kedd–csütörtök, 07.30–15.30, pénteken 07.30–11.00

Az angol nyelvű változat egyszerű, könnyen megérthető és tanulmányozható. A kutatás megkezdése előtt legalább 2 nappal faxon, vagy e-mailben el kell küldeni a kutatási kérelmet.¹⁷ A segédletek itt is pdf-formátumban tölthetők le a gépre.¹⁸

⁷ http://militaria.hu/adatb/leveltariuj/content/kutatasi_lehetosegek_leveltarunkban.

⁸ http://militaria.hu/adatb/leveltariuj/content/kutato terem_hasznalataval_kapcsolatos_altalanos_informaciok.

⁹

http://militaria.hu/adatb/leveltariuj/content/kutatasi_modszertani_javaslatok_az_egyes_hadtorteneti_korszakokra_vonatkozosan.

¹⁰ http://militaria.hu/adatb/leveltariuj/content/letoltheto_urlapok.

¹¹

http://militaria.hu/adatb/leveltariuj/content/hm_him_hadtortenelmi_leveltarban_orzott_dokumentumok_jegyzeki.

¹² http://militaria.hu/adatb/leveltariuj/tudomanyos_munkatarsaink.

¹³ http://militaria.hu/adatb/leveltariuj/f/kozponti_irattar.

¹⁴

http://militaria.hu/adatb/leveltariuj/content/letoltheto_urlapok_kutatoszolgálathoz_es_kozhivatali_tevékenységhoz

¹⁵ <http://www.vhu.sk/zakladne-informacie-o-vha/>.

¹⁶ <http://www.vhu.sk/186-sk/ako-sa-k-nam-dostanete/>.

A kutatótermi szabályzat menüpontjánál nyitható meg és tölthető le a reprográfiai szolgáltatások ára pdf-formátumban (szlovák nyelven).¹⁹ A levéltár fondjainak és gyűjteményeinek felsorolása csak szlovák nyelven érhető el.²⁰

KÖZPONTI KATONAI LEVÉLTÁR – CSEHORSZÁG

(Vojenský Historický Archiv)²¹

A levéltár cseh nyelvű weblapján²² az épületről, valamint egy görgőpolcos raktárról készült kép, az épület gps-koordinátái, valamint egy térkép linkje fogadja az látogatót. Utóbbi információ az odafelé vezető utat könnyítheti meg.

Rákattintva az épület helyét jelző ponttal jelenik meg a Google Maps. Az épület a térkép szerint gyalog sem esik messze a Praha-Ruzyně vasútmegállótól, azonban a belvárostól igen távol található; sokat mondhat az a tény, hogy a Václav Havel repülőtér közelebb van, mint például a központi pályaudvar.

A bal oldalon található menüsor könnyen áttekinthető, cseh nyelvet nem használók is megtalálhatják a fontosabb információkat némi következtetéssel. A „címek és kapcsolatok” (adresy a kontakty) menüpont alatt lelhető fel az intézmény e-mail címe is.²³

Levelezési cím: Pilotů 217/12 161 00 Praha 6 – ruzyně

Telefonszám: a különböző osztályok telefonszámait a lábjegyzetben megadott linken érhető el.²⁴

E-mail: podatelna-vua@army.cz

Nyitva tartás: Hétfő 11.45–15.15, kedd 08.00–15.15, szerda 08.00–17.30, csütörtök 08.00–15.15, péntek: zárva.

A kutatási szabályzat és a reprográfiai költségek a „kutatási szabályzat” (badatelský řád)²⁵, a formanyomtatványok a „dokumentumok” (dokumenty) menüpont alatt érhető el.²⁶ A fond- és állagjegyzékek a weboldal bal részén, négy részre osztva (I. világháború előtti, I. és II. világháborús csapatanyag, valamint a II. világháború utáni Csehszlovák Néphadsereg) pdf-formátumban, vízjelzve található az oldalon és letölthetők.²⁷ Érdekességgépp megemlítendő, hogy több SS-hadosztályra vonatkozó iratjegyzék található a levéltár őrzésében, mint például a 2. „Das Reich” SS-páncélos hadosztály jegyzéke is.²⁸ A levéltár egy hosszú távú projekt keretében bedigitalizálta az I. világháborúban elesett cseh, szlovák, német, ruszin és magyar katonák – mint például Abalfy Emil főhadnagy – vesztéségi lapjait.²⁹

---

¹⁷ <http://www.vhu.sk/basic-information-on-the-military-history-archive/>.

¹⁸ <http://www.vhu.sk/archivne-pomocky/>.

¹⁹ <http://www.vhu.sk/badatelna/>.

²⁰ <http://www.vhu.sk/prehľad-archivnych-fondov-a-zbierok/>.

²¹ <http://www.vuapraha.cz/>.

²² A holnap cseh nyelven érhető el, angol nyelvű változata nincs, ezért a fordításakor szükség volt online szótár használatára, melyből értelemszerűen következik az, hogy nem lesz olyan pontos, mint az anyanyelvi szinten értő személy által készített leírás. Ugyanez érvényes a román, a lengyel és a francia levéltárak ismertetésére is.

²³ <http://www.vuapraha.cz/kontakty>.

²⁴ <http://www.vuapraha.cz/archiv-historicky>.

²⁵ <http://www.vuapraha.cz/node/17>.

²⁶ <http://www.vuapraha.cz/dokumenty>.

²⁷ <http://www.vuapraha.cz/node/61>.

²⁸ http://www.vuapraha.cz/sites/default/files/inventare/3_2_cs_odboj_a_fondy_a_sbirky_z_let_1939_1945/2.ss_-_rankova_divize_das_reich.pdf.

²⁹ <http://www.vuapraha.cz/node/69>.

ROMÁN HADTÖRTÉNELMI LEVÉLTÁR

(Serviciul Istoric al Armatei)³⁰

A levéltár oldala viszonylag egyszerű, a román nyelvű menüsor az oldal felső részén, a név és címer alatt fut vízszintesen. A kutatási engedély³¹ angol, a többi, román nyelvű formanyomtatvány (kutatótermi szabályzat, közlési engedély)³² szintén letölthető pdf- formátumban.

Levelezési cím: Serviciul Istoric al Armatei, Str. Drumul taberei nr. 7h, sector 6, bucuresti
cod postal 06153

Telefonszám: 021/3185367; fax: 021/3185385

E-mail: sia@forter.ro

Nyitva tartás: hétfő–csütörtök 09.00–14.00

HORVÁT ÁLLAMI LEVÉLTÁR, ZÁGRÁB

(Hrvatski državni arhiv)³³

A Horvát Állami Levéltár oldala – melynek felső részén az impozáns épület felső harmadáról készült kép látható - kevés, ám annál hasznosabb menüpontokkal fogadja a látogatót. Az oldal jobb felső részén, a keresőfelülettől jobbra található az „En” (English) gomb, amely megnyomásával az angolul tudó érdeklődők és kutatók előtt egyértelműek lesznek a menüpontok.³⁴

A „Home” résznél két gyors link lelhető fel, az egyik a fotógaléria az épületről kívül – belül, virtuális túra menüponttal és Facebook-linkkel, a másik pedig a kapcsolatfelvételtől tartalmaz fontos információkat.³⁵

Utóbbiból megtudhatjuk, hogy a levéltár

Itt található, a keresést megkönnyítendő, az ismert Google térképet, bejelölve az épülettel. Az épület örvendetes módon, öt percre helyezkedik el a központi pályaudvartól, a 2-es, 4-es, vagy 9-es villamossal két megállónyit utazva is meg lehet közelíteni a helyszínt.

Levelezési cím: Croatian State Archives, Marulićev trg 21, 10000 Zagreb, Croatia

Telefonszám: +385 (0)1 48 01 999

E-mail: hda@arhiv.hr

Nyitva tartás: hétfő–péntek 08.00–16.00 óra (levéltár), hétfő–csütörtök 08.15–15.45, pénteken 08.15–14.45 (olvasóterem).

A szervezeti felépítésből egyértelműen kiderül, hogy a katonai nyilvántartások külön levéltári osztályt alkotnak, de a levéltár alárendeltségébe tartoznak. Ennek megfelelően érhető el az osztályvezető Ladislav Dobrica e-mail címe és telefonszáma.³⁶

A „Home” – „About us” – „Downloads” elérhetőségen letölthetjük a kutatótermi szabályzatot, valamint a levéltár nyitva tartását pdf-formátumban, egy rövid leírással a kutatásra való felkészülésről, a regisztrációról és az iratok kikéréséről.

Külön menüpont jelzi az ARHiNet – a Nemzeti Levéltári Információs Rendszer gyorslinkjét, amelyben azonban csak horvát nyelven lehet keresni.³⁷

³⁰ A levéltár vezetője Marian Moşneagu százados (PhD). <http://smg.mapn.ro/SIA/>.

³¹ http://smg.mapn.ro/SIA/despre_noi.html.

³² http://smg.mapn.ro/SIA/domenii_de_cercetare.html.

³³ <http://www.arhiv.hr/arhiv2/index.htm?ssSourceSiteId=en>.

³⁴ <http://www.arhiv.hr/en/index.htm?ssSourceSiteId=arhiv2>.

³⁵ <http://www.arhiv.hr/en/Usingarchives/index.htm>.

³⁶ <http://www.arhiv.hr/en/Home/CSAukratko/Adresari/index.htm>.

³⁷ <http://arhinet.arhiv.hr/default.aspx>.

A beiratkozást a helyszínen, illetve a jelentkezési lap letöltésével és e-mailhez csatolva online is el lehet intézni. Ezen kívül kutatási igazolványt is kell váltani; az egy hetes 20, a havi 40, az éves igazolvány pedig 100 kunába kerül.³⁸

A SZERB KÖZTÁRSASÁG HONVÉDELMI MINISZTERIUMÁNAK HADTÖRTÉNELMI LEVÉLTÁRA (Министарство одбране Републике Србије Сектор за политику одбране Војни архив)³⁹

A szerb nyelvű weblap megnyitásakor cirill betűkkel találjuk szembe magunkat, azonban az oldal felső részén (a levéltárról készült képek diasorozata fölött) lévő hét menüpont közül az egyik szerencsére az angol nyelvű változatot jeleníti meg számunkra, így mindjárt egyértelművé válik az oldal.⁴⁰

Levelezési cím: Ratka Resanovica St, Zarkovo, 11133 Belgrade 91, Republic of Serbia
Telefonszám: (+381 11) 2051-019; (+381 11) 2512-943
E-mail: vojniarhiv@mod.gov.rs
Nyitva tartás: hétfő – péntek, 08.30–14.00

A honlap szerint javasolt a kutatóknak e-mailben, vagy telefonon megkeresni az intézményt, hogy a kutatáshoz szükséges iratanyag a levéltárban fellelhető-e.⁴¹

A levéltárban nagyfokú digitalizáció zajlik, külföldi támogatással, ezért fontos utánajárni, hogy a kutató mely fondokat szeretné tanulmányozni, nehogy belefusson abba a problémába, hogy pont azokat digitalizálják és ezért nem kutathatók.⁴²

A fondok „Funds” menüpontnál három almenüpont érhető el; ezek rövid ismertetőt tartalmaznak az iratanyagtól, konkrét fond- és állagjegyzék megadása nélkül. A három nagy csoport a következő: levéltári iratok 1847–1941 közötti időszakból, a második világháború időszaka 1941–1945, és a második világháború utáni időszak.⁴³

Fontos tudnivaló, amire a levéltár felhívja a figyelmet, hogy a kutatás közel sem olyan egyszerű, mivel a Szerb Köztársaság nem az Európai Unió tagja, ezért a kutatási lehetőségek is nagymértékben eltérőek.⁴⁴

A levéltár nincs felhatalmazva, hogy külföldi személyekkel felvehesse a kapcsolatot. Azok a külföldi kutatók, akik szeretnék tanulmányozni a levéltár iratait, nyújtsanak be egy kérelmet az országukban található szerb nagykövetséghez, vagy a Szerb Köztársaságban található saját nagykövetségükhöz. A beérkezett kérelem továbbításra kerül a Honvédelmi Minisztérium hivatalába, jóváhagyásra. Ha a külföldi kutató közvetlenül a levéltárban nyújt be egy kérelmet, azt továbbítják a Honvédelmi Minisztérium kabinetjéhez, elbírálásra. Amennyiben a külföldi kutató nem beszél szerbül, gondoskodnia kell egy fordítóról.

---

³⁸ http://www.arhiv.hr/en/Usingarchives/CSA_reading_rooms/index.htm.

³⁹ A levéltár igazgatója 2012-től Milorad Sekulovic ezredes.
http://www.vojniarhiv.mod.gov.rs/sadrzaj.php?id_sadrzaja=86&active=tekst.

⁴⁰ <http://www.vojniarhiv.mod.gov.rs/index.php>. A levéltárnak létezik egy korábbi oldala, melynek felső részén a „Home Page” földre kattintva érhető el az új honlap.

http://www.isi.mod.gov.rs/vojni_arhiv02/arhivska_gradja1.php.

⁴¹ http://www.vojniarhiv.mod.gov.rs/sadrzaj.php?id_sadrzaja=104.

⁴² http://www.vojniarhiv.mod.gov.rs/sadrzaj.php?id_sadrzaja=88&active=tekst.

⁴³ <http://www.vojniarhiv.mod.gov.rs/arhiva.php?kat=4>.

⁴⁴ http://www.vojniarhiv.mod.gov.rs/sadrzaj.php?id_sadrzaja=103&active=tekst.

OSZTRÁK ÁLLAMI LEVÉLTÁR – HADILEVÉLTÁR (Österreichisches Staatsarchiv – Kriegsarchiv)⁴⁵

Mivel több neves kutató, vagy a Hadilevéltár egykori munkatársa már írt részletes beszámolót a levéltárról és az ottani kutatási lehetőségekről, célokom egy rövid, összefoglaló ismertetést írása.⁴⁶

A Hadilevéltár az Osztrák Állami Levéltár német nyelvű weblapjáról érhető el, a felső sorban a második, „feladatok & szervezet” (Aufgaben & Organisation) menüpontra kattintva. Ezután a weblap bal oldalán megjelenő oszlopban kell megkeresni a „Hadilevéltár” (Kriegsarchiv) menüpontot és a megnyíló lapon a levéltár rövid története jelenik meg. Itt megtudhatjuk, hogy hány folyóméternyi irat, illetve hány darab kép és térkép lelhető fel a levéltárban. A leendő kutató pár sorban megismerheti, hogy a levéltár milyen hadi eredetű iratokat őriz.

Az oldal legalján található a „kapcsolat” (Kontakt), menüpont, melyre rákattintva megjelenik egy egyszerűbb, e-mail elküldésére alkalmas felület, ahol kiválaszthatjuk, hogy a főigazgatóságnak, a Haus-, Hof- und Staatsarchivnak, vagy esetleg a Kriegsarchivnak szeretnénk írni. A név és működő e-mail cím megadása alatt található részbe pedig megírhatjuk kérdésünket, vagy kutatási szándékunkat.

Levelezési cím: Kriegsarchiv Nottendorfer Gasse 2 A-1030, Wien

Telefonszám: +43-1-79540-452

E-mail: ka@oesta.gv.at

Nyitva tartás: hétfő, szerda 09.00–17.00, kedd, csütörtök 09.00–18.00, péntek 09.00–13.00

A weblap tetején lévő menüpontok segítségével további információkat nyerhetünk a levéltár állagjegyzékéről, elérhetőségéről, nyitvatartási idejéről, kutatási szabályzatáról, kiadványairól, és a családfakutatás lehetőségeiről.

A bécsi Haus-, Hof- und Staatsarchivban a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárának egy⁴⁷, a Kriegsarchivban a HM HIM Hadtörténelmi Levéltár és Irattárának kétfős⁴⁸ kirendeltsége található.

A kirendeltség munkatársainak feladatai közé tartozik a közhivatali tevékenység ellátása; adatszolgáltatás a Hadtörténelmi Levéltár számára, valamint a Magyarországról, illetve más országokból érkező megkeresések megválaszolása. A hazai és más országokból érkező kutatók számára eligazítást adnak levéltári kutatásaikhoz, iratokat készítenek elő.

A Központi Levéltár a Nottendorfer Gasse 2. szám alatt található; a „Telephelyek” (Standorte) menüpontra kattintva megkapjuk az egyes részlegek telefonszámát és e-mail címét. Ezen kívül megadták a tömegközlekedési eszközök számát is, melyekkel el lehet érni a levéltárat.

A központi olvasóterem hétfőn, szerdán 09.00–17.00, kedden, csütörtökön 09.00–18.00, pénteken pedig 09.00–13.00 óra között van nyitva.

Az „Állományok” (Bestände) menüpontra kattintva érjük el az Osztrák Állami Levéltár online keresőjét, mely a ScopeArchiv programmal működik. Itt teljes szövegre, leírásra, és mezőre lehet keresni, illetve innen érhető el a levéltár szerkezete és részeinek ábrája, rövid leírásukkal együtt.⁴⁹

⁴⁵ <http://www.oesta.gv.at/site/5001/default.aspx>. Letöltés ideje: 2016. augusztus 10.

⁴⁶Dr. Kiss Gábor őrnagy írása a családfakutatók számára:

http://nagyhaboru.blog.hu/2010/11/29/csaladfafutatas_a_hadtortenelmi_leveltarban, dr. Réfi Attila, az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet Kora újkori osztály munkatársa írása a genealógiai kutatásokról a Kriegsarchivban; <http://real.mtak.hu/8028/1/R%C3%A9fi%20A.%20A%20general%C3%B3giai%20kutat%C3%A1s%20lehet%C5%91s%C3%A9gei%20a%20b%C3%A9csi%20Kriegsarchivban.pdf>.

⁴⁷ Dr. Oross András főlevéltáros. http://mnl.gov.hu/kapcsolatok/kulfoldi_leveltari_intezetek/ausztria.html.

⁴⁸Dr. Számvéber Norbert szerződéses őrnagy, főlevéltáros, Dr. Lázár Balázs kutató. http://militaria.hu/adatb/leveltariuj/tudomanyos_munkatarsaink.

LENGYEL KATONAI LEVÉLTÁRAK

TORUŃI KATONAI LEVÉLTÁR

(Archiwum Wojskowe w Toruniu)⁵⁰

A lengyel nyelvű weboldal bal oldalán található a menüsor, a felső részén a címer mellett az épület fényképe szerepel.

A levéltár a város központjában, attól csak 10 percnyi sétára, az óváros közelében található. Amennyiben a kutató vonattal érkezik „Torun város” (Torun City) vasútmegállótól kb. 100 méterre lelheti fel az épületet. Nem messze busz és villamosmegálló is elérhető.

Levelezési cím: ul. gen. Józefa Chłopickiego 1-7 87 – 100 Toruń

Telefonszám: 261-432-922

E-mail cím: awt@ron.mil.pl

Nyitva tartás: hétfő–péntek 07.00–15.00

A levéltári anyagok felhasználásának feltételei⁵¹, valamint a kutatáshoz szükséges adatlapok Word-dokumentumai⁵² a baloldalon, felülről a hatodik, „Megosztás” (udostępnianie) menüpont alatt olvashatók, illetve letölthetők (lengyelül).

A bal oldalon lévő, „Információk és források” (informacja o zasobie) menüpontra kattintva érhető el és tölthető le a fond- és állagjegyzék pdf-formátumban (lengyel nyelvű).⁵³

A levéltárban – többek között – a II. világháborúra, a Pomerániai Katonai Körzetre, aknamentesítésre, ENSZ békefenntartó missziókra, katonai alakulatok történetére, stb. vonatkozóan található iratok.

HONVÉDELMI MINISZTERIUM LEVÉLTÁRA

(Archiwum Ministerstwa Obrony Narodowej)⁵⁴

Levelezési cím: ul. 1 Pułku Myśliwskiego 200, 05-160 Nowy Dwór Mazowiecki

Telefonszám: 261-862-258

E-mail: amon@wp.mil.pl

Nyitva tartás: hétfő–péntek 08.30–14.30

A levéltár a Modlin-erődben található, amely autóval, vagy tömegközlekedéssel viszonylag egyszerűen megközelíthető.⁵⁵ Sajnos a weblap szerint jelenleg nem érhető el fond- és állagjegyzék. Az érdekesebb, a levéltár őrzésében lévő iratokból némi ízelítőt kaphat az érdeklődő a képekkel ellátott „Archívum” (archiwalia) menüpontra kattintva.⁵⁶ A beiratkozáshoz szükséges különböző formanyomtatványok, illetve a reprográfiai költségek letölthető változata elérhető a bal oldali, „Letöltés” (do pobrania) – legalsó - menüpontra kattintva.⁵⁷

---

⁴⁹ <http://www.oesta.gv.at/site/4934/default.aspx>.

⁵⁰ <http://awwt.wp.mil.pl/pl/index.html>.

⁵¹ <http://awwt.wp.mil.pl/pl/50.html>.

⁵² <http://awwt.wp.mil.pl/pl/46.html>.

⁵³ http://awwt.wp.mil.pl/plik/file/Wykaz_zespolow_AWT/Wykaz_zespolow_archiwalnych_AWT_31-12-2015.pdf.

⁵⁴ <http://archiwum.wp.mil.pl/pl/8.html>.

⁵⁵ <http://archiwum.wp.mil.pl/pl/3.html>. Ha vonattal érkezünk a varsói központi pályaudvarra (Warszawa Centralna), akkor Intercity vonattal tudjuk elérni a Modlin-erődöt (Modlin megállóiig kell utazni); amennyiben a kutatónak van lehetősége repülővel utazni, a levéltárhoz a legközelebb a modlini repülőtér helyezkedik el.

⁵⁶ <http://archiwum.wp.mil.pl/pl/18.html>.

⁵⁷ <http://archiwum.wp.mil.pl/pl/14.html>.

A LENGYEL HADSEREG LEVÉLTÁRA OLEŚNICY

(Archiwum Wojskowe w Oleśnicy)⁵⁸

A lengyel nyelvű oldal középső részén az újabb információk érhetőek el, felső részén a többi levéltárhoz hasonlóan egy fotó található az épületekről a levéltár címerével együtt. A bal oldalt lévő menüsor egyszerű, 12 menüpontból áll. A 6. „Információ és forrás” (informacje o zasobie) menüpont alatt érhető el a levéltár állományában lévő iratok lengyel nyelvű jegyzéke (Ezek között – számos egyéb más irat mellett – megtalálható a korábbi Varsói és Sziléziai Katonai Körzet iratanyaga).⁵⁹ A reprográfiai költségek pedig a 8. „Megosztás” (udostępnianie) menüpontot megnyitva, a „Reprográfia” (reprografia) alatt tanulmányozhatók.⁶⁰

Levelezési cím: ul. Wileńska 14, 56-400 Oleśnica.

Telefonszám: 261-665-777

E-mail cím: awo@ron.mil.pl

Nyitva tartás: hétfő, kedd, csütörtök, péntek 08.00–14.00, szerda 08.00–16.30

Az elérhetőségek oldalán beágyazva találjuk a Google térképét, a levéltár pontos címével bejelölve.⁶¹

A LENGYEL LÉGIERŐ LEVÉLTÁRA

(Archiwum Sił Powietrznych)⁶²

A lengyel nyelvű weblap tetején – nem meglepő módon – két, a lengyel légierő által használt géptípus képe fogadja a látogatót.

Levelezési cím: ul.1 Pułku Myśliwskiego 200 05-160 Nowy Dwór Mazowiecki.

Telefon: 261-862-278, a kutatóterem telefonszáma 261-862-209

E-mail: archiwumsp@wp.mil.pl

Nyitva tartás: hétfő–péntek 08.30–14.30

A weboldal bal oldalán található 11 menüpont közül a fontosak a következők: a 6. „A levéltár forrásai” (zasób archiwalny), ahol egy rövid magyarázatot lehet olvasni a lap alján lévő fond- és állagjegyzékben található (pdf-formátum) oszlopok jelentéséről és a rövidítésekről.⁶³

A „Megosztás” (udostępnianie) menüpont alatt található és letölthető a levéltár iratainak kutatási szabályzata.⁶⁴ Ugyanezen menüpont alatt letölthető a felhasználási feltételek, a kutatói kérelem nem lengyel állampolgárok számára, a kutatói kériólap, illetve a reprográfiai igénylés formanyomtatványa is.⁶⁵

A „Letöltések” (do pobrania) menüpont alatt ugyancsak elérhető – többek között – a nem lengyel állampolgárok kutatási kérelme és a reprográfiai igénylőlap is.⁶⁶

---

⁵⁸ <http://awo.wp.mil.pl/pl/index.html>.

⁵⁹ <http://awo.wp.mil.pl/pl/38.html>.

⁶⁰ <http://awo.wp.mil.pl/pl/34.html>.

⁶¹ <http://awo.wp.mil.pl/pl/40.html>.

⁶² <http://archiwumsp.wp.mil.pl/pl/index.html>.

⁶³ <http://archiwumsp.wp.mil.pl/pl/12.html>.

⁶⁴ <http://archiwumsp.wp.mil.pl/pl/13.html>.

⁶⁵ <http://archiwumsp.wp.mil.pl/pl/10.html>.

⁶⁶ <http://archiwumsp.wp.mil.pl/pl/14.html>.

A LENGYEL HADITENGERÉSZET LEVÉLTÁRA (Archiwum Marynarki Wojennej)⁶⁷

A lengyel nyelvű weblap tetején a haditengerészet szimbólumai jelenítik meg a jelent (címer, hadihajó, tengeralattjáró, tengerész katonák). A weblap elrendezése hasonló a lengyel hadsereg és a légierő levéltárához (baloldali menüsor, hírek a kezdőlapon).

A levéltár elérhetőségei a „Kapcsolat” (kontakt) menüpont alatt találhatóak.

Levelezési cím: Archiwum Marynarki Wojennej ul. Dickmana 81-103 Gdynia.

Telefonszám: 261 26-72-21

E-mail cím: archiwum@mw.mil.pl

Nyitva tartás: hétfő–péntek 08.00–14.00

A „Megosztás” (udostępnianie) menüpontnál található a letölthető kutatói kérelem (regisztrációs lap) és a kutatótermi szabályzat (a szabályzathoz csatolva a reprográfiai formanyomtatvány), amelyek fontosak lehetnek a leendő kutató számára.⁶⁸ További formanyomtatványok (kutatói kérelem nem lengyel állampolgárok számára, katonai szolgálat igazolása, reprográfiai igénylés) található a „Formanyomtatványok” (formularze) menüpont alatt.⁶⁹

Online tanulmányozható, vagy pdf-formátumban letölthető fond- és állagjegyzék nem található a levéltár oldalán; a „Forrásismertető” (informacja o zasobie) a levéltár őrzésében lévő katonai alakulatok listáját tartalmazza.

A fontosabb telefonszámok (igazgató, levéltári kutató) alatt a Google térképen bejelölve látható az intézmény.⁷⁰

FRANCIA HADTÖRTÉNELMI LEVÉLTÁR (Service Historique de la Défense)⁷¹

A „Védelmi Történelmi Szolgálat” ("Service historique de la défense") 2005-ben jött létre, az állam reformálása során. Az intézményt az Emlékezet, Örökség és Levéltárak Igazgatójának hivatalához (la direction de la mémoire, du patrimoine et des archives) csatolták.

Az egyszerű, világos színekkel operáló, francia nyelvű weblap jól mutatja, hogy a XXI. században járunk. Az oldal jobb felső sarkában (és a bal oldalon is) a levéltár Facebook-linkjére való felhívást találjuk, illetve Youtube-csatorna, valamint Instagram elérhetőséget, hogy ne maradjunk le semmiről.

A felhasználók számára a források kutatását megkönnyítendő, az intézmény tematikus linkeket hozott létre, így azok könnyen azonosíthatóak és fellelhetőek egy-egy kulcsszó alatt, mint például „minisztériumok”, „területileg illetékes katonai igazgatás”, „alakulatok”, „fegyverzet és felszerelés”, stb. Ezek az elérhetőségeken belül, pdf-formátumban, francia nyelven, letölthető verzióban tanulmányozhatóak a jegyzékek.⁷²

Fontos tudni, hogy az intézménynek több telephelye van, ezért érdemes megnézni a térképes ábrázolás alatt szereplő információkat, hogy a kutatót érdeklő téma hol, melyik részlegben található.⁷³

⁶⁷ <http://archiwummw.wp.mil.pl/pl/index.html>.

⁶⁸ <http://archiwummw.wp.mil.pl/pl/11.html>.

⁶⁹ <http://archiwummw.wp.mil.pl/pl/18.html>.

⁷⁰ <http://archiwummw.wp.mil.pl/pl/20.html>. A helyi buszjáratok angol nyelvű tervezőjének segítségével a vasúti pályaudvarról is meg lehet közelíteni a levéltárat. <http://www.zkmgdynia.pl/?lang=uk>.

⁷¹ <http://www.servicehistorique.sga.defense.gouv.fr/>.

⁷² <http://www.servicehistorique.sga.defense.gouv.fr/?q=content/les-instruments-de-recherche>.

⁷³ <http://www.servicehistorique.sga.defense.gouv.fr/?q=content/le-shd-en-france-0>.

Online űrlap segítségével lehetséges a regisztráció, de ez a helyszínen is megoldható.⁷⁴ Az iratok jelzetének pontos ismeretében online is lehet kérést leadni.⁷⁵ A reprográfiai szolgáltatások ára ugyancsak pdf-formátumban érhető el. A teljes árlista felsorolása nélkül megemlítem, hogy 1 db A/4-es oldal ára 0,25, 1 db A/3-as oldalé 0,50 Euro.⁷⁶

Az iratok vagy képek közzétételére engedélyt kell kérni, és a közzétételi díj kifizetése után lehet megjelentetni az adott dokumentumot, vagy fotót. Megközelítése – mivel most már Párizs egyik külvárosának számít – igen jónak mondható, tömegközlekedéssel (metróval, számos busszal és vonattal is) könnyen elérhető.

Levelezési cím (Vincennes): Service Historique de la Défense, Château de Vincennes, Avenue de Paris, F - 94306 VINCENNES Cedex.

E-mail: online űrlap kitöltésével lehet felvenni a kapcsolatot a levéltárral.

Nyitva tartás: regisztráció hétfő 13.00–16.50, kedd–csütörtök 09.00–12.00, 13.00–16.50, péntek 09.00–12.00, 13.00–15.50

Olaszóterem; hétfő 13.00–17.00, kedd–csütörtök 09.00–17.00, péntek 09.00–16.00, szombat 09.30–15.00 óra.⁷⁷

THE NATIONAL ARCHIVES - **NEMZETI LEVÉLTÁR** (EGYESÜLT KIRÁLYSÁG/)⁷⁸

Mi minden található ebben a hatalmas iratanyagot őrző levéltárban és az hogyan érhető el? Weboldala igen informatív, sok menüpontból áll. Kulcsszavas témák – mint például a családfakutatás, I., vagy a II. világháború, haditengerészet, vagy szociális-kulturális történelem – segítik a kutatót, hogy fellelhesse az őt érdeklő témát.⁷⁹

Klasszikus értelemben vett fond- és állagjegyzék nincs feltöltve az oldalra. A bedigitalizált tartalmakra⁸⁰ hoztak létre külön elérhetőséget, míg a digitalizálásra nem került iratokra⁸¹ kulcsszavas kereséssel lehet ráakadni.

Levelezési cím: The National Archives, Kew, Richmond, Surrey, TW9 4DU.

Telefonszám: +44 (0) 20 8876 3444

E-mail: Külön e-mail cím nincs megadva az oldalon, hanem a különböző témák szerint online kitöltve lehet a kérelmet elküldeni.⁸²

Nyitva tartás: hétfő – zárva, kedd, csütörtök 09.00–19.00, szerda, péntek, szombat 09.00–19.00

A nyitvatartási időtől kezdve a térképes megközelítésig szintén külön menüpontok tájékoztatnak.⁸³ A megközelítéshez támpontot, hasznos információkat adnak, ha vonattal, metróval, busszal, autóval, biciklivel, esetleg motorkerékpárral akarjuk az épületet megközelíteni. Természetesen van lehetőség fizetett kutatás⁸⁴ megrendelésére (igen borsos áron; 27,30 font/ 15 perc), illetve független kutató⁸⁵ felfogadására, akit az adott témakört kutatók listájából választhat ki az ember.

⁷⁴ <http://www.servicehistorique.sga.defense.gouv.fr/?q=content/sinscrire>.

⁷⁵ <http://www.servicehistorique.sga.defense.gouv.fr/?q=content/r%C3%A9server-des-documents#overlay-context=content/sinscrire-0%3Fq%3Dcontent/sinscrire-0>.

⁷⁶

<http://www.servicehistorique.sga.defense.gouv.fr/sites/default/files/D%C3%A9crets%20Arr%C3%AAt%C3%A9.pdf>.

⁷⁷ <http://www.servicehistorique.sga.defense.gouv.fr/?q=content/salle-de-lecture-louis-xiv>.

⁷⁸ <http://www.nationalarchives.gov.uk/>.

⁷⁹ <http://www.nationalarchives.gov.uk/help-with-your-research/>.

⁸⁰ <http://www.nationalarchives.gov.uk/help-with-your-research/start-here/whats-online/>.

⁸¹ <http://discovery.nationalarchives.gov.uk/>.

⁸² <http://www.nationalarchives.gov.uk/contact/contactform.asp?id=22>.

⁸³ <http://www.nationalarchives.gov.uk/about/visit-us/>.

ÖSSZEGZÉS

A katonai levéltárak fő feladatuk az adott ország katonai múltjára vonatkozó iratok összegyűjtése és megőrzése az utókor számára. Egyes intézmények az adott ország honvédelmi minisztériuma alá tartoznak, míg más országban a nemzeti levéltár szerves részét képezik, a levéltáron belül képeznek külön igazgatóságot.

A fentebb megismert levéltárak weblapjának nagyobb része az adott ország nyelvén jelenik meg, míg 4 levéltárnál angol nyelvű elérhetőség is megtalálható.

Szerbiát kivéve mindegyik levéltárban viszonylag egyszerű a kutatás és a regisztráció; a kutatóknak – amennyiben bírja az adott ország nyelvét – csupán a távolsággal, valamint a szállás biztosításával kell megbirkóznia.

A fond- és állagjegyzékek, illetve a levéltári segédletek többnyire már pdf-formátumban érhetők el, nemcsak online, hanem saját számítógépre letölthető változatban is.

Elektronikus levéltári nyilvántartó rendszerről – mint amilyen Magyarországon a BFL-ben⁸⁶, illetve az MNL OL-ban⁸⁷ működik – csupán az osztrák Kriegsarchiv, valamint a Horvát Állami Levéltár esetében beszélhetünk.

Az elektronikus adatforgalom beköszöntésével a fő kommunikációs eszköz az e-mail, de természetesen a legtöbb intézmény elérhető telefonon, illetve faxon is.

---

⁸⁴ <http://www.nationalarchives.gov.uk/help-with-your-research/paying-for-research/our-paid-search-service/>.

⁸⁵ <http://www.nationalarchives.gov.uk/help-with-your-research/paying-for-research/independent-researchers/>.

⁸⁶ BFL = Budapest Főváros Levéltára

⁸⁷ MNL OL = Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára